

TURKU RAVATTULA PÄHKINÄMÄKI

**RAPORTTI ARKEOLOGISESTA KOEKAIVAUKSESTA
KIVIKAUTISELLA ASUINPAIKALLA 2. – 6.8.2004**

Jouko Pukkila
Museovirasto, Arkeologian osasto
2004

KOHDETIEDOT

Kunta Turku
Kylä Ravattula
Nimi Pähkinämäki (PÄHKINÄMÄKI 2 ; 202 01 0032)
Peruskartta Pk 1043 12 Turku

Löytöpaikkojen sijainnit:

1. Iso-Pompo – Pähkinämäki (kivikautinen asuinpaikka)
x = 6707 080, y = 1573500
p = 6715435,28, i = 3243574,60
z = 19 – 28 m mpy
2. Iso-Pompo – Pähkinämäki 2 (esihistoriallinen asuinpaikka)
x = 6707173, y = 1573485
p = 6 715 529,34, i = 3 243 568,12
z = 32 – 33 m mpy
3. Pähkinämäki (rautakautinen hajalöytö)
x = 6707173, y = 1573485
p = 6 715 529,34, i = 3 243 568,12
z = 32 – 33 m mpy

Kohteet sijaitsevat Turun tuomiokirkosta 3,5 km NE, Aurajoen pohjoisrannalla

Muinaisjäännösten laajuus Iso-Pompo-Pähkinämäen metsän puoleisella osa enimmillään n. 350 m²
Iso-Pompo-Pähkinämäki 2 asuinpaikan osalta ei tiedossa

Luokitusehdotus: Iso-Pompo-Pähkinämäki luokka II
Iso-Pompo-Pähkinämäki 2 luokka II (yleinen muinaisjäännöstyyppi, mutta metsäalueella sijaitsevana ehjänä säilynyt kohde)

Löytöalueen maasto eteläkaakkoon viettävää rinnettä Vanhan Ravattulantien pohjoispuolella, yläosa tutkimusalueesta on tasaisempaa maastoa. Puusto on suurta kuusta, aivan Ravattulantien vieressä myös isoja mäntyjä. Puiden välissä kasvaa pähkinäpensaita ja paikoin hyvin tiheästi nuorta vesakkoa. Alue kuuluu Aurajokilaakson kulttuurimaisemaan.

TIEDOT TUTKIMUKSESTA

Tutkimusalue Aurajoen ja Vanhan Ravattulantien pohjoispuolinen, etelälounaaseen viettävä metsäinen rinne Harjula-nimisen tontin länsipuolella.

Tutkimusten luonne arkeologinen koekuopitus ulkoilureitin eteläosan uuden linjauksen löytämiseksi kivikautisen asuinpaikan ulkopuolelta

Tutkimusalueen laajuus n. 8200 m², jolle kaivettiin 18 kpl 50 x 50 cm koekuoppaa

Tutkimuskustannukset n. 6200 €, Turun kaupungin kiinteistölaitos

Kenttätyöaika 2. – 6.8.2004

Tutkijat FM Jouko Pukkila (kaivausjohtaja) ja FM Hanna-Maria Pellinen

Löydöt Iso-Pompo – Pähkinämäki KM 34595:1-3
kvartsi- ja kivilaji-iskoksia

Iso-Pompo – Pähkinämäki 2 KM 34596:1-5
keramiikkaa, kvartsi-iskos, palanutta luuta?

Pähkinämäki KM 34597
pronssinen vyön- tai hihnansolki

Mustavalkonegatiivit Museovirasto, Arkeologian osasto, negatiivit nro 131701 - 131715

AIKAISEMMAT TIEDOT

Aikaisemmat tutkimukset Koekuopitus, Heljä Brusila 1990 , *arkk. (A. Siltaad 1977)*

Aikaisemmat löydöt KM 26170: 1-20 ; *78565*

MAANOMISTAJATIEDOT

Tila ja Rno Iso-Pompo 6:116

Omistaja Turun kaupunki
Kiinteistöosasto
Linnankatu 55
20100 Turku

RAPORTTIIN SISÄLTYY

5 tekstisivua
4 karttaa
4 liitesivua
~~löytöluettelo~~
15 mustavalkonegatiivia

TURKU RAVATTULA PÄHKINÄMÄKI

Arkeologinen koekaivaus kivikautisella asuinpaikalla 2. – 6.8.2004

Pk 1043 12 Littoinen

koordinaatit

x = 6707 080 - 173, y = 1573485 - 500

p = 6715435,28 - 529,34, i = 3243568,12 - 574,60

z = 26 – 33 m mpy

Museoviraston arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FM Jouko Pukkila

TIIVISTELMÄ

Museovirasto teki arkeologisen koekaivauksen Turun kaupungin alueella Ravattulassa Pähkinämäessä 2. – 6.8.2004 sinne suunnitellun ulkoilureitin linjaamiseksi uudestaan Iso-Pompo-Pähkinämäen nimellä tunnetun kivikautisen asuinpaikan suojelun kannalta soveliaammalle reitille. Asuinpaikka sijaitsee lähellä Turun ja Kaarinan rajaa Aurajoen pohjoispuolella ja aiemmissa tutkimuksissa on havaintoja tehty niin Aurajoen rantapelloilta ja viereisten tonttien puutarhoista kuin ylempää metsämaaltakin.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla intuitiivisesti koekuoppia metsään alueelle, joka ulottui keskeytetyn tielinjan kohdalta etelään peltotien reunaan ja itään viereisen omakotitontin rajalle. Havaintojen perusteella voitiin linjaukselle osoittaa uusi, parempi linjaus, sillä koekuoppien avulla pystyttiin kivikautisen asuinpaikan yläosa rajaamaan melko luotettavasti.

Tutkimusten yhteydessä aivan ulkoilureitin vierestä metsämaalta löydettiin aiemmin tuntematon esihistoriallinen asuinpaikka sekä sen läheltä hajalöytönä pidettävä rautakautinen vyönsolki.

Löydöt: KM 34595:1-3; KM 34596:1-5; KM 34597

Ajoitus: kivikausi – rautakausi

Tutkitun alueen laajuus: kuopitettu ala n. 8200 m²

Kenttätyöaika: 2. – 6.8. 2004

Tutkimuskustannukset: Turun kaupunki, kiinteistölaitos, n. 6200 €

Tutkimusraportti: Jouko Pukkila 18.8.2004 Museoviraston arkeologian osaston arkistossa

TURKU RAVATTULA PÄHKINÄMÄKI

Arkeologinen koekaivaus kivikautisella asuinpaikalla 2. – 6.8.2004

KOHDETIEDOT

TIIVISTELMÄ

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSHISTORIA	1
3. TUTKIMUSALUE	1
4. TOPOGRAFIA	2
5. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT	2
6. TULOKSET	3
6.1. Iso-Pompo-Pähkinämäen kivikautinen asuinpaikka	3
6.2. Iso-Pompo-Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka	4
6.3. Rautakautinen vyön- tai hihnansolki	5
6.4. Multamaa	5
7. UUSI LINJAUS	5
8. YHTEENVETO	6

LIITTEET Liite 1: kartat
peruskarttaote 1:20 000, yleiskartta 1:1000, koekuoppakartta
1:500, koekuoppien profiili- ja tasokarttoja

Liite 2: koekuoppakuvaukset

Liite 3: mustavalkonegatiiviluettelo

~~Liite 4: löytöluettelo~~

Näkönyt ja värinäyt KMG 20.8.2004

1. JOHDANTO

Museovirasto teki arkeologisen koekaivauksen Turun kaupungin alueella Ravattulassa Pähkinämäessä 2. – 6.8.2004 sinne suunnitellun ulkoilureitin linjaamiseksi kiertämään Iso-Pompo-Pähkinämäen nimellä tunnetun kivikautisen asuinpaikan (muinaisjäännösrekisterikohde 202 01 0037). Asuinpaikka löytyi, kun Turun maakuntamuseon tutkija Heljä Brusila valvoi Turun energialaitoksen alueella tekemää avojohtotyötä. Nyt tehty tutkimus ajankohtaistui, kun Brusila paikalla käydessään totesi, että ulkoilureitin Halisista Vanhalle Ravattulantielle tulevan osuuden teko oli käynnissä ja lähestymässä em. asuinpaikkaa. Koska ulkoilureitin suunnitteluvaiheessa asuinpaikka oli jäänyt huomioimatta ja linjaus kulki sen yli, rakennustyö keskeytettiin, jotta arkeologisten koetutkimusten avulla voitaisiin etsiä muinaisjäännöksen suojelun kannalta soveliaain linjaus.

Tutkimukset toteutettiin viikolla 32 kahden arkeologin suorittamana koekuoppien kaivauksena. Työn tekivät arkeologit, FM Jouko Pukkila (kaivausjohtaja) ja FM Hanna-Maria Pellinen. Työn tilasi ja tutkimuksen kustannuksista vastasi Turun kaupungin kiinteistölaitos.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla intuitiivisesti koekuoppia alueelle, joka ulottui ulkoilureitin keskeytetyn osan kohdalta Vanhan Ravattulantien laidassa olevalle hiekkakuopalle ja siitä itään olevan omakotitontin länsireunalle. Tutkimusten perusteella voitiin linjaukselle osoittaa uusi, muinaisjäännöksen suojelun kannalta parempi linjaus alueen itäosasta.

2. TUTKIMUSHISTORIA

Iso-Pompo – Pähkinämäen kivikautinen asuinpaikka löytyi Turun maakuntamuseon suorittaman avojohtopylväskuoppien kaivuun valvonnan yhteydessä vuonna 1990. Asuinpaikasta kertovia esinelöytöjä ja kulttuurikerroshavaintoja tehtiin Vanhan Ravattulantien kummaltakin puolelta. Löytöalue tien pohjoispuolella on metsäisellä rinteellä ja näytti olevan melko pienialainen. Kuitenkin tutkimusten ainoa kulttuurikerroshavainto saatiin metsäalueelle tehdystä sähköpylvään haruskuopasta. Sen sijaan eteläpuolella, missä on peltoa ja tonttien puutarhamaata, löytöjä on tehtiin melko runsaasti muuta aluetta loivemmalta rinneterassilta. Havaintojen perusteella ei asuinpaikan laajuudesta voitu sanoa muuta kuin että se sijaitsee ainakin 20 ja 28 m mpy korkeuskäyrien välillä.

Tutkimusalueen välittömässä läheisyydessä on ollut myös rautakautista aktiviteettia. Noin 60 m alueen länsipuolella sijaitsee Ella Kivikosken tutkima kansainvaellusaikainen hautaraunio. Toinen tutkittu ja suurin piirtein samanikäinen hautaraunio on sijainnut kohteesta runsaat 100 lounaaseen. Vastaavalla tavalla rakennettuja raunioita, joskin tutkimattomia, sijaitsee myös alueesta satakunta metriä koilliseen. Mahdollinen rautakauden lopun ruumiskalmisto sijaitsee peltosaarekkeella Vanhan Ravattulantien ja Aurajoen välissä, tutkimusalueesta puolisen kilometriä itään.

3. TUTKIMUSALUE

Tutkimusalueen rajat muodostettiin siten, että länsirajana oli ulkoilureitin alkuperäinen, kivikautisen asuinpaikan yli linjattu vaihtoehto, itärajan muodosti viereisen omakotitontin kuusiaita ja sen kanssa saman suuntainen linja ulkoilureitin valmiiksi saatuun osaan saakka. Etelässä rajan muodosti Vanha Ravattulantie. Tutkimusalue oli suunnikkaan muotoinen, pohjoisluode-eteläkaakko suunnassa vajaa 100 m pitkä ja 25 – 50 m leveä. Alueen pinta-ala oli n. 8200m².

4. TOPOGRAFIA

Tutkimusalueen eteläpuolella n. 400 m päässä virtaa Aurajoki. Joen ranta-alue on peltoa, joka rajoittuu joen suuntaisesti kulkevaan Vanhaan Ravattulantiehen. Tien pohjoispuolelta alkaa Turun kaupungin omistuksessa oleva metsäalue. Tien varressa on omakotiasutusta tutkimusalueesta lounaaseen ja länteen. Muusta asutuksesta erillään sijaitsee tutkimusaluetta idässä rajaava Harjulaniminen tontti. Metsäalueen takana pohjoisen suunnassa alkaa Halisten asuinalue. Koko tämä osa Ravattulan kylää liitettiin Kaarinasta Turkuun v. 1988.

Alueen maasto on Ravattulantien eteläpuolella viljelyksessä olevaa peltoa, lännempänä on tonttien puutarhaa. Pellon yläosassa kulkee 20 m mpy korkeuskäyrä muodostaen loivan terassin. Lähempänä jokea eivät maastonmuodot ole yhtä selväpiirteisiä. Tutkimusalue tien pohjoispuolella on pellon kanssa samansuuntaista etelälounaisrinnettä n. 40 – 50 m matkalta, jonka jälkeen maasto alkaa tasaantua. Tutkimusalueen eteläosassa korkeus merenpinnasta on n. 26 m mpy ja ylempänä pohjoisessa n. 33 m mpy. Suurimmat korkeudet koko metsäalueella ovat tutkimusalueen pohjoisosasta n. 100-200 m päässä hieman yli 40 m mpy. Korkeimmat kohdat ovat avokalliota, muuten maasto metsäalueella on peitteistä. Ylempänä kasvaa synkkää kuusimetsää, alempana rinteessä kuusikko harvenee ja siellä kasvaa myös mäntyjä ja koivuja sekä laajalla alueella erittäin tiheää vesakkoa, joka tutkimusten kuluessa raivattiin pähkinäpensaita lukuun ottamatta pois. Raivaamisen seurauksena maisema on tällä hetkellä rinteessä avoin. Idässä aivan tutkimusalueen rajalla on kosteikko, jonka keskiosissa on näkyvissä vettä. Kyseessä on lähde tai suonsilmäke. Toinen, selkeämpi lähde sijaitsi tutkimusalueen pohjoispuolella, joitakin kymmeniä metrejä esihistoriallisesta asuinpaikasta pohjoiseen ja valmiiksi rakennetusta ulkoilureitin osasta parisenkymmentä metriä itään.

5. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusten tavoitteena oli löytää alueelta uusi linjaus ulkoilureitille, koska sen alkuperäinen linjaus oli suunniteltu eteläpäätästä kulkevaksi alueella, jossa oli tehty havaintoja kivikautisesta asuinpaikasta. Uusi linjaus tuli mieluummin löytää vanhan linjauksen itäpuolelta, Ravattulantien varressa olevan hiekkakuopan ja omakotitontin väliseltä alueelta, koska vanhan linjauksen kohdalla pellolla, tien eteläpuolella oli varmuudella asuinpaikan osa. Pellolle tuleva osa tiestä on oma hankkeensa ja se toteutetaan myöhemmin.

Alueen tutkimiseksi valittiin intuitiivinen koekuopitus. Se soveltui hyvin erittäin tiheään vesakon peittämään maastoon, jossa linjanveto systemaattista koekuopitusta varten olisi ollut hyvin työlästä. Vesakko raivattiin pois vasta viikon puolivälissä. Koekuopat sijoitettiin ensin tutkimusalueen reunoille, jotta saatiin käsitys maaperästä toisaalta alkuperäisen linjauksen kohdalla ja toisaalta mahdollisimman idästä tutkimusaluetta. Toisessa vaiheessa reunakuoppien väliselle alueelle kaivettiin kuoppia tarkempien havaintojen tekemiseksi.

Koekuopat kaivettiin 50 x 50 cm kokoisiksi siten, että niiden reunat olivat päällmansuuntien mukaiset. Kaivaussyvyys vaihteli, mutta joka tapauksessa kuopat kaivettiin niin syviksi, että havainto koskemattomasta maasta tai kiinteästä muinaisjäänöksestä saatiin. Tosin vain yhdestä koekuopasta saatiin havainto kulttuurikerroksesta ja sen kaivaminen lopetettiin. Esihistoriallisia löytöjä sisältäneen koekuopat, joissa kulttuurikerrosta ei havaittu, kaivettiin puhtaaseen maahan. Kaivaminen tapahtui ilman kerrosjakoa pääasiassa lastoilla, mutta tarvittaessa myös lapioilla. Kumpikin tutkijoista kaivoi ja dokumentoi kuopat itsenäisesti, joskin niiden yleisestä

kohdistamisesta keskenään neuvotellen. Koekuoppien nimeämisessä toinen tutkija käytti numeroita ja toinen kirjaimia. Kaikkiaan kaivettiin 18 koekuoppaa.

Alueella tarvittavia mittauksia varten sen länsiosaan sijoitettiin peruslinja. Se vedettiin maastoon Turun kaupungin kiinteistölaitoksen mittaustyöryhmän paikalle tuomien kahden pisteen suuntaisesti suurin piirtein ulkoilureitin alkuperäisen linjauksen kohdalle. Peruslinjan suunta on suurin piirtein luode-kaakko. Mittaustyöryhmä kiinnitti linjan alkupisteen sekä erään toisen pisteen KKJ:ään, joiden avulla se on mahdollista sijoittaa tarkasti paikalleen peruskartalle. Mittapisteiden sijainti linjalla näkyy kartassa 2 ja niiden koordinaatit kartassa 3.

Koekuoppien lounaiskulma kiinnitettiin peruslinjan paaluista vaaituskoneen avulla tehtyjen säde- ja etäisyysmittausten avulla. Vaaituskone sijoitettiin peruslinjan paalun kohdalle ja astekehän 0-akseli käännettiin peruslinjan suuntaiseksi ennen kulmamittausten aloittamista. Koska etäisyysmittaukseen käytettiin vaaituskonetta ja lattaa, ne ovat epätarkkoja. Muutama mittanauhan avulla tehty tarkistusmittaus osoitti, ettei heitto kuitenkaan ollut pitemmilläkään matkoilla puolta metriä suurempi. Yksi kuoppa jouduttiin kiinnittämään viereisten kuoppien lounaiskulmista tehdyillä mittauksilla, koska maaston peitteisyys esti vaaituskoneen ja latan käytön. Mittaustulokset on koottu liitteeseen 2. Peruslinjan pohjalta alueelle tehtiin myös sisäinen koordinaatisto, jonka origo $x=100$, $y=100$ sijaisi absoluuttisessa mittapisteessä 1 ja jonka mukaan koekuopat on paikannettu kartassa 3.

Mittaustyöryhmä siirsi myös korkeuden linjan alkupään paaluun. N60-järjestelmässä paalun korkeus oli 26.37 m mpy. Siitä koekuoppien korkeudet mitattiin absoluuttisina.

Jokaisesta koekuopasta täytettiin kaavake, jossa tarkasteltiin mm. kuopan ympäristöä ja kuoppien maakerroksia. Löydöt otettiin talteen niiden löytösyvyys ja-yhteys huomioiden. Kuoppien profiileista ja tasojen ilmiöistä otettiin valokuvia ja tehtiin tarvittaessa karttaluonnoksia.

Maaperää tutkittiin myös pienellä näytekairalla ja alueella olleet muutama isompi maakivi kuorittiin sammalesta, mutta kuppikiviä ei löydetty.

6. TULOKSET

Koetutkimuksessa löydettiin odotetusti kivikautisia asuinpaikkalöytöjä alarinteen kuopista Vanhan Ravattulantien varresta, mutta myös ylempää metsästä, aivan tielinjan vierestä löydettiin aiemmin tuntematon esihistoriallinen asuinpaikka. Lisäksi alueelta löydettiin ilmeisesti rautakauden jälkipuolelle tai lopulle ajoittuva vyön- tai hihnansolki.

6.1. Iso-Pompo – Pähkinämäen kivikautinen asuinpaikka

Iso-Pompo – Pähkinämäen kivikautisen asuinpaikan (muinaisjäännösrekisterikohde 202 01 0037) metsänpuoleisen osan laajuutta tutkittiin kaivamalla aivan tutkimusalueen eteläosaan, muutamia metrejä Ravattulantiestä viisi koekuoppaa ja niistä hieman pohjoiseen, ylemmäs rinteeseen neljä. **Koekuoppa 3** kaivettiin linjausta varten raivatulle alueelle joitakin metrejä sen sähkötolpan haruskuopan pohjoispuolelle, jossa Heljä Brusila totesi kivikautisia löytöjä ja hiilistä maata vuonna 1990 (kuoppa 16). Kuoppa oli löydötön, mutta sen pohjimmaisten maakerrosten välinen raja oli muodoltaan niin vaihteleva, että se voisi olla ihmisen toiminnan tulosta. Toinen vaihtoehto on, että se on juurien aiheuttama. Seuraavaksi kaivettu **koekuoppa 5** oli niinkään löydötön eikä sen

maakerroksissakaan havaittu mitään kulttuurikerrokseen viittaavaa. Ainoa huomiota kiinnittänyt seikka oli hyvin kova maa. Seuraavaksi tehtiin **koekuoppa F** aivan hiekkakuopan itäpuolelle. Siinä ei maakerroksissa havaittu mitään vaihtelua, vaan multamainen sora jatkui pinnasta n. 70 cm syvyyteen. 40 – 63 cm syvyydeltä löydettiin kaksi selvää kivilaji-iskosta ja yksi kvartsi-iskos (KM 34595: 1 – 2). Koska kuopasta saatiin löytöjä, kaivettiin sen itäpuolelle **koekuoppa 8**, josta löytyi yksi selvä ja yksi epämääräinen kvartsi-iskos (KM 34595: 3) 20 – 40 cm syvyydeltä. Kulttuurikerrosta ei todettu. Tehtyjen havaintojen perusteella kaivettiin vielä **koekuoppa 9** kuoppien 8 ja 5 väliin. Se oli löydötön. Ylemmäs rinteeseen, tienviereisistä koekuopista pohjoiseen kaivettiin neljä kuoppaa. Samalle alueelle kaivoi myös Heljä Brusila yhden koekuopan v. 1990, n. 7 m hiekkakuopasta pohjoiseen. Koska tämä vuoden 1990 koekuoppa oli löydöllinen, ei hiekkakuopan pohjoispuolta katsottu enää tarpeelliseksi kuopittaa, vaan uudet kuopat tehtiin sekä sen länsipuolelle että tutkimusalueen itäosaan. **Koekuoppa C** kaivettiin ulkoilureitin raivatun linjausuran viereen. Siitä löytyi muutama luontainen, joskin paikoin lohkopintainen kvartsinkappale, joita ei otettu talteen. Poikkeuksellisen kuopasta teki siinä ollut hiekkamaa, joka syvemmälle kaivettaessa muuttui hienojakoisemmaksi. **Koekuopat E, G ja I** olivat löydöttömiä.

Havaintojen perusteella pääteltiin, että tutkitulla alueella Iso-Pompo – Pähkinämäen kivikautinen asuinpaikka ulottuu metsäalueelle Ravattulantien suuntaisena, n. 25 metriä pitkänä ja enimmillään parisenkymmentä metriä leveänä vyöhykkeenä. Idän ja pohjoisen suunnassa asuinpaikan raja siis mitä ilmeisimmin tavoitettiin, mutta länteen päin, tutkimusalueen ulkopuolelle sen jatkumisesta ei ole tietoja. Asuinpaikkaa indikoivat kivilaji- ja kvartsi-iskokset, kulttuurikerroksesta ei tehty havaintoja.

6.2. Iso-Pompo – Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka

Iso-Pompo – Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka on aiemmin tuntematon, kokonaan metsäalueella sijaitseva muinaisjäännös, joka löydettiin koetutkimusten aikana. Tutkimusten luonteesta johtui, ettei kohdetta pyritty rajaamaan muuten kuin potentiaalisen linjausvaihtoehdon löytämiseksi, joskin jonkin verran ympäristöä prospektoitiin kairanäytteillä. Asuinpaikka sijaitsee tutkimusalueen pohjoisosassa kumpareella ja tutkimuksia aloitettaessa oli ulkoilureitin uraa jo ehditty osittain kaivaa kumpareen matalamman länsiosan sivuitse. Kumpareta rajaa pohjoisen ja idän puolella selkeästi vetinen maa. Etelän suuntaan kohti Aurajokea on kumpareen edustalla n. 30 m levyinen, koko tutkimusalueen levyinen tasainen alue, pohjoiseen maasto on epätasaisempaa ja kohoaa vähitellen aina noin 40 m mpy korkeudelle. Kumpareen itälaidassa on muutama isohko maakivi. Kumpareen eteläreunaan kaivettiin **koekuoppa 1**, koska haluttiin selvittää, voisiko linjauksen suuntaa tarvittaessa muuttaa kulkemaan kumpareen läpi. Koekuopasta löytyi kuitenkin pieni keramiikan pala, kvartsi-iskos ja mahdollisesti palaneen luun pala (KM 34596: 1 – 3), jotka kenttäoloissa olivat niin vaikeasti tunnistettavissa, että kohteen luonteen varmistamiseksi katsottiin parhaimmaksi kaivaa **koekuoppa 4** kumpareen pohjoislaidalle. Täältä löytyikin selkeämpi keramiikan pala (KM 34596: 4) ja lisäksi todettiin hiilijälkinen kulttuurikerros. Kuopan kaivaminen lopetettiin, kun lounaiskulmassa tuli näkyviin selkeä maajälki: kulmauksessa erottui ympyrän neljänneksen muotoinen, hiilisen maan sekainen jälki, joka jatkui sekä etelä- että länsiseinämään. Tasossa, johon kaivaminen lopetettiin, oli jäljessä palanut kivi. Kyseessä on ehkä paalunjäljen tai lieden osa. Kuopan pohja peitettiin muovilla ja se täytettiin. Asuinpaikan laajuutta tarkastettiin kaivamalla kumpareen eteläpuolelle tasaiselle maalle **koekuoppa 7**, josta ei löytöjä enää tehty ja maaperäkin oli selkeästi vetisempää. Myös kairanäytteitä otettiin.

Iso-Pompo – Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka sijaitsee synkässä, melko tasaisessa kuusimetsässä olevalla n. 15 x 20 (pituusakselli itä-länsi) ja runsaan metrin korkuisella kumpareella

32 – 33 m mpy korkeudella. Asuinpaikasta saatiin kaksi koekuoppahavaintoa sekä kairalla mahdollisia kulttuurikerroshavaintoja kumpareen laelta ja koekuopasta 4 itään n. 10 m matkalta kumpareen pohjoisrinteeltä. Tieurasta ja sen leikkauksista ei havaintoja tehty. Todennäköisesti asuinpaikka rajoittuu kumpareen korkeimmalle kohdalle, joskaan nyt tehtyjen tutkimusten perusteella ei sen laajuutta voi pitää luotettavasti selvitettyinä. On mahdollista, että asuinpaikka jatkuu myös tieuran länsipuolella oleva kumpareen matalammalla osalla. Myöskään esihistoriallista aikaa tarkempaa ajoitusta ei kohteelle voi antaa – se vaikuttaa kivikautiselta, mutta Pähkinämäen kansainvaellusaikainen hautaröykkiö sijaitsee siitä vain n. 60 m päässä vastaavanlaisella kumpareella ja rautakautisen soljen löytöpaikkaan (koekuoppa A) on matkaa vain parisenkymmentä metriä.

6.3. Rautakautinen vyön- tai hihnansolki

Koekuopasta A Iso-Pompo – Pähkinämäki 2:n esihistoriallisen asuinpaikan eteläpuolelta löytyi n. 15 cm syvyydestä pronssinen kaksikehäinen vyön- tai hihnansolki (KM 34597). Solki löytyi aivan koekuopan eteläseinämän vierestä kosteasta savimaasta. Maalaji pysyi koko kuopassa samana, syvemmällä savi vain muuttui tiiviimmäksi ja ruosteläiskäiseksi ja kuopan pohjalle nousi vesi. Muuten koekuopasta löytyi vain jokunen pienehkö kivi sekä parissa kohtaa pieni hiilihippu. Kuopan lähintä ympäristöä tarkastettiin **koekuopilla H** ja **7**, mutta mitään havaintoja kiinteästä muinaisjäännöksestä ei tehty. Niitä ei myöskään saatu kairanäytteistä. Maaperä laajalla alueella oli vetistä savea. Koska solki kuitenkin löytyi rautakautisesta ympäristöstä, sitä voinee pitää hajalöytönä.

6.4. Multamaa

Koekuopissa 3, F, G ja I havaittiin n. 40 cm paksu puutarhamultaa muistuttanut maakerros, jonka alapuolella oli puhdas soramaa. Maalaji erosi muiden kuoppien maakerroksista ja muutenkin sen esiintyminen metsäympäristössä lienee poikkeukselliselta. Vaikka koekuopasta F löydettiin kivikautista materiaalia, ei esihistorialliseen tai myöhempään aikaan viittaavia löytöjä tehty ja kyseinen maakerros voisikin esimerkiksi olla jonkin lähiseudun vanhan asutuksen puutarhaa.

7. UUSI LINJAUS

Koekaivaushavaintojen perusteella ulkoilureitin uusi linjaus päätettiin siirtää hieman idemmäs. Jo kaivettua tieuraa voi havaintojen perusteella jatkaa turvallisesti koekuopan A ohi – tällöin kierrettiin sekä asuinpaikkakumpare että soljen löytöpaikka, joskin viimeksi mainittu melko läheltä. Uusi linjaus jatkui koekuopan 6 kohdalle ja siitä edelleen koekuoppaan 5 Ravattulantien reunaan. Näin tutkimusalueen lounaiskulma varmoine ja epävarmoine asuinpaikkahavaintoineen voitiin jättää kokonaan rakennustöiden ulkopuolelle. Linjauksen kulku varmistettiin yhdessä Turun maakuntamuseon tutkijan Heljä Brusilan, vastaavan rakennuttajan Mika Pitkäsen sekä rakennustyön toteuttavien henkilöiden kanssa perjantaina 6.8. Lisäksi se merkittiin keltapäisillä puupaaluilla maastoon.

8. YHTEENVETO

Museovirasto teki arkeologisen koekaivauksen Turun kaupungin alueella Ravattulassa Pähkinämäessä 2. – 6.8.2004 sinne suunnitellun ulkoilureitin linjaamiseksi Iso-Pompo-Pähkinämäen nimellä tunnetun kivikautisen asuinpaikan suojelun kannalta soveliaimmalla tavalla. Tutkimus toteutettiin intuitiivisena koekuopituksena ja tulosten perusteella voitiin uusi linjaus osoittaa. Linjaus merkittiin maastoon ja käytiin läpi yhdessä maakuntamuseon, rakennuttajan ja urakoitsijan edustajien kanssa.

Koekuoppien avulla pystyttiin aiemmin tunnetun, pääosin viereisellä pellolla sijaitsevan kivikautisen asuinpaikan yläosa rajaamaan melko luotettavasti, löydettiin aiemmin tuntematon esihistoriallinen asuinpaikka sekä hajalöytönä pidettävä rautakautinen vyönsolki.

Laitilassa 18.8.2004



Jouko Pukkila

Kartta 1

TURKU, RAVATTULA, PÄHKINÄMÄKI

Iso-Pompo - Pähkinämäki (kivikautinen asuinpaikka, mjrek.nro 202 01 0037)

x = 6707 080, y = 1573500

p = 6715435,28, i = 3243574,60

z = 19 - 28 m mpy

Iso-Pompo - Pähkinämäki 2 (esihistoriallinen asuinpaikka)




x = 6707173, y = 1573485

p = 6 715 529,34, i = 3 243 568,12

z = 32 - 33 m mpy

Pk 1043 12 (ote PerusCD Turku). Mk 1:20 000

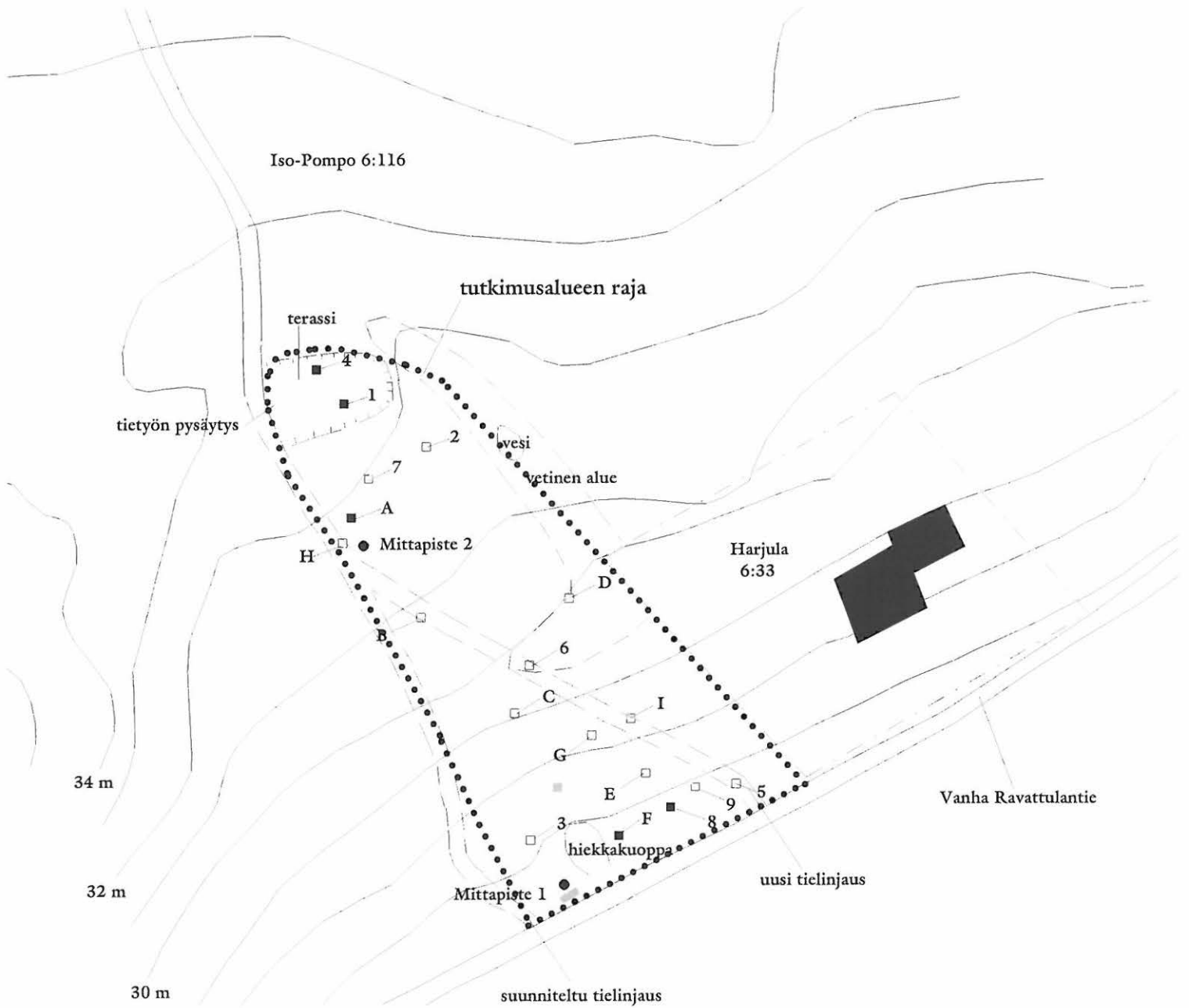


-  löydötön koekuoppa
-  H. Brusilan löydöllinen koekuoppa vuodelta 1990
-  löydöllinen koekuoppa



Kartta 2.
 TURKU, RAVATTULA, PÄHKINÄMÄKI
 Jouko Pukkila 2004
 Yleiskartta
 Mk. 1:1000
 Piirt. H.-M. Pellinen

50 m



Kartta 3.

TURKU, RAVATTULA, PÄHKINÄMÄKI

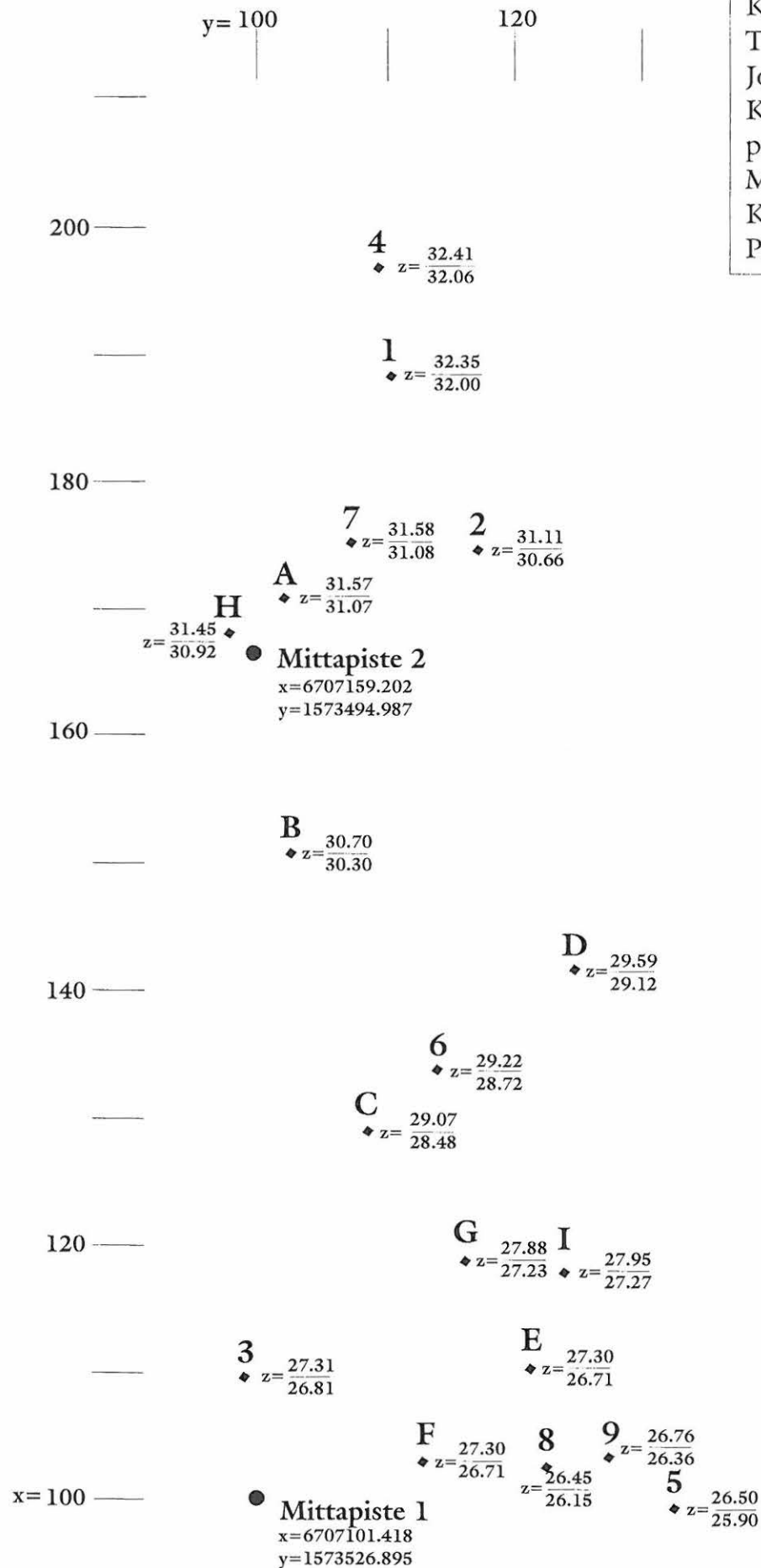
Jouko Pukkila 2004

Koekuoppien tarkat sijainnit, pinta- ja pohjavaaitukset

Mk. 1:500

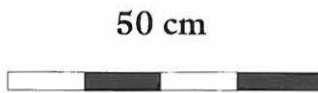
Korkeudet absol. m mpy

Piirt. H.-M. Pellinen



25 m





Kartta 4.
TURKU, RAVATTULA, PÄHKINÄMÄKI
Jouko Pukkila 2004
Luonnoksia koekuopasta 4
Mk. n. 1:12.5
Piirt. H.-M. Pellinen

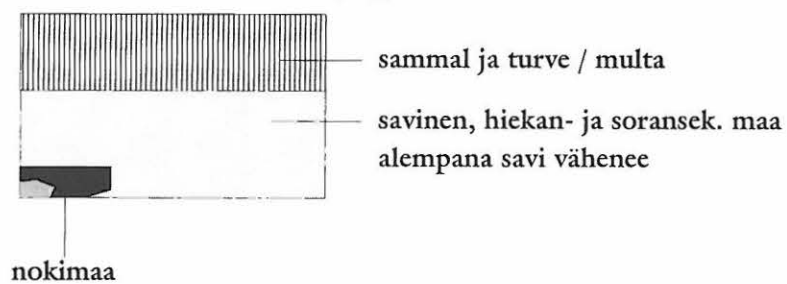
28 cm syvyydessä



33 cm syvyydessä



eteläseinämä 33 cm syvyydessä



Liite 2.
Koekuoppien tiedot

No. / kirjain	Koekuoppien paikannus	X / Y (sis. koordin.)	Z - m mpy + syvyys	Maakerrokset
1	kohdasta 170/100, 34 gon, 21 m lounaisnurkkaan	188 / 110.5	32.35 - 32.00 yht. 35 cm	karike ja multa 0-10 cm harmahtava hiekka 10-25 cm vaalea, soransekainen hiekka 25 cm-
2	kohdasta 170/100, 83.5 gon, 18.6 m lounaisnurkkaan	174 / 117.5	31.11 - 30.66 yht. 45 cm	karike ja multa 0-5 cm mineraalipitoinen savi 5cm-
3	kohdasta 120/100, 202 gon, 11 m lounaisnurkkaan	109.5 / 99.5	27.31 - 26.81 yht. 50 cm	heinät, karike ja multa 0-5 cm mullansekainen sora 5-30 cm vaalea sora 30 cm -
4	kohdasta 170/100, 22 gon, 28 m lounaisnurkkaan	177 / 108	32.41 - 32.06 yht. 35 cm	sammal ja turve 0-15 cm alkup.hieman savinen, harm.sora 15 cm - nokimaaläikkä 25-30 cm ei kaivettu puhtaaseen maahan!
5	kuopan 9 lounaisnurkasta 5.35 m, kuopan I lounaisnurkasta 19.1 m, ristikkäismittauksella kuopan 5 lounaisnurkkaan	99.5 / 133	26.50 - 25.90 yht. 60 cm	irtonainen karike ja multa 0-15 cm saven- ja soransek. tummahko hiekka 15-35 cm hyvin kova ja tiivis, vaalea sora 35-45 cm vaalea, hienojakoinen siltti 45 cm -
6	kohdasta 120/100, 52 gon, 19.5 m lounaisnurkkaan	133.5 / 113,75	29.22 - 28.72 yht. 50 cm	sammal, karike ja multa 0-13 cm tummempi, soransekainen hiekka 13-33 cm vaalea, hieno, pehmeä hiekka 33 cm -
7	kohdasta 170/100, 61 gon, 9.4 m lounaisnurkkaan	174.5 / 106.75	31.58 - 31.08 yht. 50 cm	karike ja savinen multa 0-10 cm savinen, soran ja hiekan sekainen maa 10-30 cm savinen mineraalimaa, joukossa soraa 30 cm - kuopan pohjalle nousi vesi

Liite 2.**Koekuoppien tiedot**

No. / kirjain	Koekuoppien paikannus	X / Y (sis. koordin.)	Z - m mpy + syvyys	Maakerrokset
8	kohdasta 120/100, 143 gon, 28.5 m koillisnurkkaan	102 / 124	26.45 - 26.15 yht. 30 cm	irtonainen karike ja multa 0-8 cm harmaanruskea sora 8-23 cm hyvin kova ja tiivis vaalea sora 23 cm -
9	kohdasta 120/100, 135 gon, 32.5 m, lounaisnurkkaan	103 / 129	26.76 - 26.36 yht. 40 cm	irtonainen karike ja multa 0-13 cm savensek. harmahtava sora ja hiekka 13-33 cm hyvin kova ja tiivis vaalea sora 33 cm -
A	kohdasta 170/100, 74 gon, 2.6 m lounaisnurkkaan	170.5 / 102	31.57 - 31.07 yht. 50 cm	sammal ja turve 0-10 cm mineraalimaan sek. savi, muutama hiili 10-25 cm vetinen savi, hieman soraa 25 cm- kuopan pohjalle nousi vesi
B	kohdasta 170/100, 191 gon, 19.5 m lounaisnurkkaan	150.25 / 102.5	30.70 - 30.30 yht. 40 cm	turve 0-9 cm humuksen sek. rakeinen savi 9-14 cm mineraaliaineksen sek. savi 14-26 cm ruosteläiskäinen, tiivis savi 26 cm - 9-26 cm syv. muutama hiilen pala
C	kohdasta 120/100, 49 gon, 12.5 m lounaisnurkkaan	128.5 / 108.5	29.07 - 28.48 yht. 59 cm	turve 0-7 cm tumma, soran ja humuksen sek. hiekka 7-17 cm soransekainen hiekka 17-39 cm hieno, kellertävä, pehmeä hiekka 39-50 cm valkoinen, ruosteläiskäinen hiekka 50 cm -
D	kohdasta 120/100, 56 gon, 33.2 m lounaisnurkkaan	141 / 124.5	29.59 - 29.12 yht. 47 cm	vahva sammal 0-10 cm rakeinen, multainen, kostea, tumma savi 10-20 cm vetinen savi 20-35 cm n. 25 cm syv. isompia kiviä

Liite 2.				
Koekuoppien tiedot				
No. / kirjain	Koekuoppien paikannus	X / Y (sis. koordin.)	Z - m mpy + syvyys	Maakerrokset
E	kohdasta 120/100, 127 gon, 23.5 m	110 / 121.5	27.30 - 26.71 yht. 59 cm	turve 0-8 cm mullansekainen, tummanharmaa sora 8-52 cm tumma, kellertävä sora 52 cm-
F	kohdasta 120/100, 158 gon, 21.4 m	102.5 / 112.75	26.38 - 25.62 yht. 76 cm	tiivis, savinen pintaturve 0-9 cm humuksensek. tumma sora 9-72 cm sora lisääntyy alaspäin mentäessä vesi, vaalea sora 72 cm-
G	kohdasta 120/100, 104 gon, 16.5 m	118.5 / 116	27.88 - 27.23 yht. 65 cm	karikkeen sekainen multa 0-8 cm savensekainen multa 8-32 cm soransekainen tumma multa 32 cm aivan kuopan alaosassa väri vaaleni, vesi nousi pohj.
H	kohdasta 170/100, 265 gon, 2.5 m	167.25 / 97.5	31.45 - 30.92 yht. 53 cm	karikkeen sekainen turve 0-12 cm pehmeä, rakeinen, vetinen harmaa savi 12-33 cm ruskehtava, kivetön ruosteläiskäinen savi 33 cm- pohjalle nousi vesi
I	kohdasta 120/100, 106 gon, 24.3 m	117.5 / 124	27.95 - 27.27 yht. 68 cm	turve 0-11 cm soransekainen savinen tumma multa 11-34 cm savinen mullansekainen sora 34-56 vaalea hiekka 56 cm - 62 cm syv. pohjalle nousi vesi
18 kpl				

Kulmamittaukset on tehty KKJ:ään kiinnitetyn, lähes luode-kaakkoissuuntaisen peruslinjan paaluista – mittausten 0-suunta ei siten ole pohjois-etelä.

LIITE 3

TURKU RAVATTULA PÄHKINÄMÄKI

Arkeologinen koekaivaus kivikautisella asuinpaikalla 2. – 6.8.2004

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA

Alkuperäisiä negatiiveja säilytetään Museoviraston Arkeologian osaston kuva-arkistossa.
Kaikki kuvat Jouko Pukkila

nro	pvm	kuvaus- suunta	aihe
131701	2.8.	WSW	Tutkimusalueen pohjoisosa kohdassa, johon tietyö pysäytettiin,
131702	2.8.	W	Kuten yllä.
131703	2.8.	S	Koekuopan 1 pohjoisseinä
131704	3.8.	S	Koekuopan 3 pohjoisseinä.
131705	3.8.	S	Koekuoppa 4, n. 25 cm syvyydessä näkyviin tullut nokisempi maa
131706	3.8.	S	Yleiskuva Iso-Pompo-Pähkinämäki 2:n esihistoriallisesta asuinpaikasta
131707	3.8.	N	Koekuoppa 4, kaakkoisnurkan nokimaaläikkä.
131708	3.8.	N	Kuten yllä.
131709	4.8.	S	Koekuopan F pohjoisseinä
131710	5.8.	SW	Tutkimusalueen eteläosa raivauksen jälkeen
131711	5.8.	SW	Kuten yllä.
131712	5.8.	NW	Iso-Pompo- Pähkinämäen kivikautista asuinpaikkaa. Havaintoalueet vesakoituneen hiekkakuopan kummallakin puolella tien vieressä, vasemmassa laidassa v. 1990 havainnot, oikeassa laidassa v. 2004 havainnot.
131713	5.8.	S	Iso-Pompo-Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka ja ulkoilureitin tieura, keskellä kuvaa sijaitseva paalu osoittaa koekuoppaa A, josta löytyi pronssinen vyönsolki.
131714	5.8.	SW	Iso-Pompo-Pähkinämäki 2:n esihistoriallinen asuinpaikka ja ulkoilureitin tieura
131715	5.8.	SW	Kuten yllä.